

MIKS ENNETUSTEGEVUSTE TÕENDATUSE TASET HINNATAKSE?

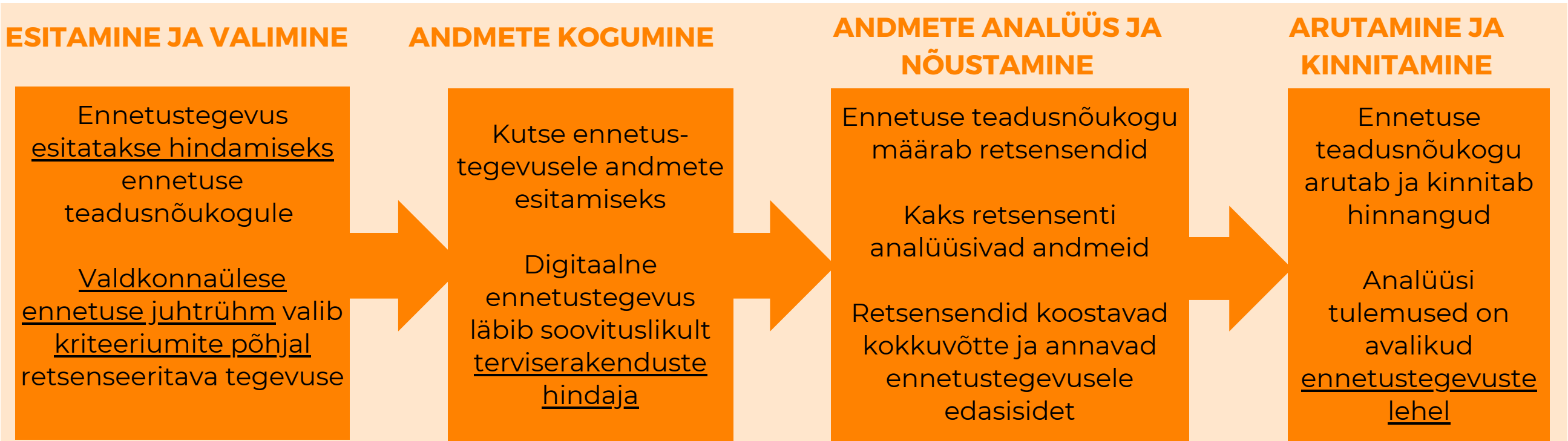
Ennetustegevuste tõendatuse taseme hindamisraamistik aitab liigitada ennetustegevusi ja sekkumisi tõenduspõhisuse arengujoonel ja sobib kasutamiseks rahvatervishoiu, sotsiaal-, psühholoogia-, õigus-, siseturvalisuse ja haridusvaldkonna ennetustegevuste analüüsimiseks. Ennetustegevuste tõendatuse taseme hindamine on üks abivahenditest investeringuid, uuringuid ja elluviimist puudutavate otsuste tegemisel. See aitab ka mõista, mis sihtrühmadele ja millise tõendatuse tasemega ennetustegevused on olemas ning milliseid uurimis- ja arendustegevusi need Eestis vajavad.

Ennetustegevuse tõendatuse taseme hindamise eesmärk on toetada:

- ennetustegevuste arengut tõenduspõhisemaks kasvamisel
- ennetustegevuste eetilistust
- kvaliteetsete uuringute elluviimist ennetustegevuste tulemuste ja protsessi mõõtmiseks.

Raamistiku on loonud ennetuse teadusnõukogu ning seda uuendati 2026. aastal.

MILLISED ON ENNETUSTEGEVUSE HINDAMISPROTSESSI ETAPID?

KES ENNETUSTEGEVUST RETSENSEERIVAD?

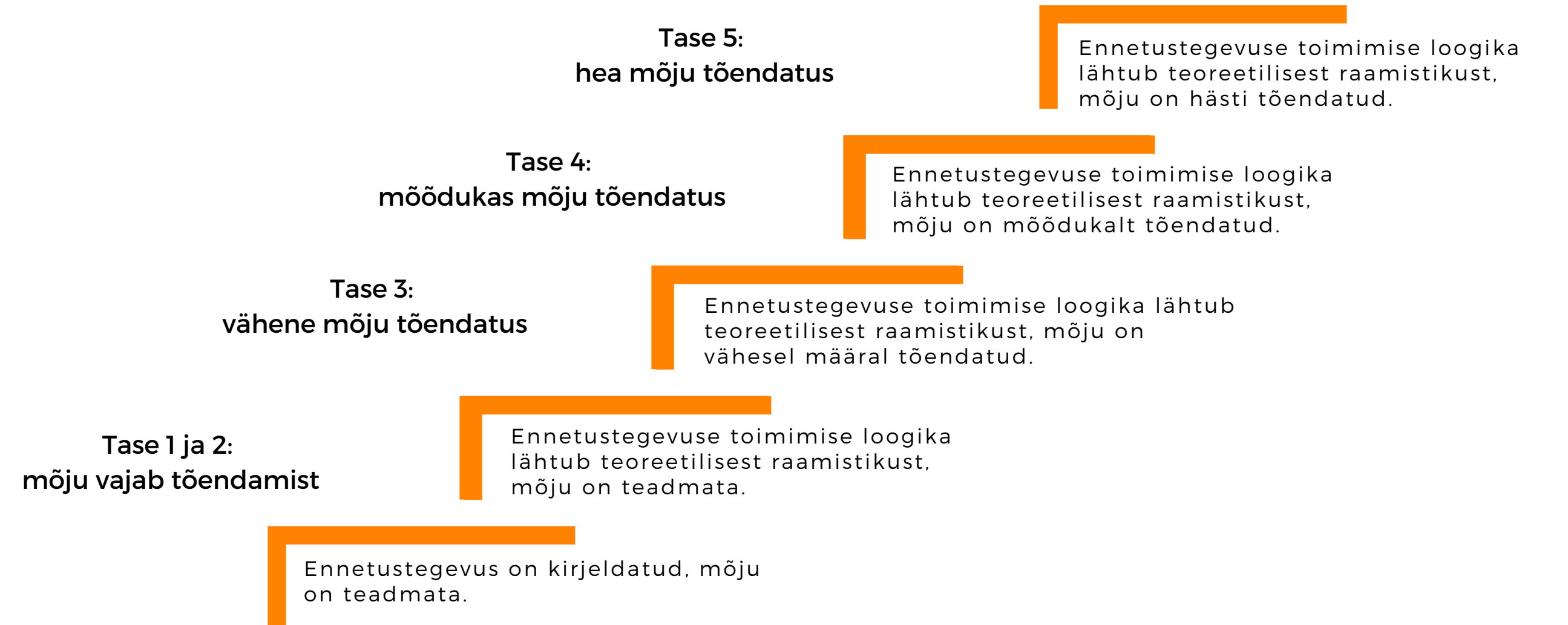
Igale tegevusele määratakse kaks erisuguse pädevusega retsensenti, kellel:

- puudub huvide konflikt hinnatava ennetustegevusega
- on hindamiseks nõutav pädevus.

Retsensendid esitavad protsessi lõpus ennetuse teadusnõukogule hinnangu, mida võetakse arvesse ennetustegevuse tõendatuse taseme määramisel.

MILLISTELE TASEMETELE ENNETUSTEGEVUSED PAIGUTATAKSE?

Mida kõrgemale tasemele ennetustegevus paigutatakse, seda paremini on tegevuse mõju tõendatud ja tulemused kooskõlas tegevuse eesmärgiga. Otsustamisel võetakse arvesse ka muid asjaolusid, mis on kirjeldatud järgmisel lehel.

KUIDAS TASEMED KUJUNEVAD?

Tasemete kujunemist mõjutavad protsessi ja mõju hindamise tulemused. Neid hindavad retsensendid etteantud vormis, lähtudes kokkulepitud põhimõtetest.

Mõju tõendatuse analüüs põhineb GRADE (The Grading of Recommendations Assessment, Development and Evaluation) meetodil, mis võimaldab struktureeritult ja objektiivselt hinnata iga tulemuse tõendusmaterjali kvaliteeti. Tõendusmaterjali kvaliteeti liigitatakse kolmepallisüsteemis: 1 (madal), 2 (möödukas) ja 3 (kõrge), tõendusmaterjali puudumisel kvaliteeti ei hinnata. Hindamiseks otsitakse infot teadusandmebaasidest jm teadusallikatest ennetustegevuse mõjuga seotud näitajate kohta, keskendudes kõrgema kvaliteediga ja esmaseid tulemusnäitajaid hindavatele uuringutele.

Protsessi hindamisel analüüsitakse ennetustegevuse sisu, ülesehituse ja elluviimisviiside asjakohasust, ennetustegevuse toimimise loogikat ning teoreetilisele raamistikule tuginemist, vastuvõetavust ja teostatavust, täpse ja kvaliteetse elluviimise tagamise ja mõõtmise süsteemsust ning eetiliste aspektide arvessevõtmist.

Tase	Eesmärgi, sihtrühma, ülesehituse ja sisu kirjeldus on olemas	Toimimise loogika lähtub teoreetilisest raamistikust	Uuringud	Tõendatuse kvaliteet	Tulemuste püsivus / jätkuvus
Tase 1	Jah	Ei	Ei	Ei kohaldu	Ei kohaldu
Tase 2	Jah	Jah	Ei	Ei kohaldu	Ei kohaldu
Tase 3	Jah	Jah	Vähemalt üks kohalik või rahvusvaheline uuring näitab tegevuse positiivset mõju peamistele tulemusnäitajatele sihtrühmas	1	Järelhindamist pole tehtud
Tase 4	Jah	Jah	Vähemalt üks kohalik või rahvusvaheline* (pool)eksperimentaalne uuring näitab tegevuse positiivset mõju peamistele tulemusnäitajatele sihtrühmas	1–2	Järelhindamine on tehtud kuni kuus kuud pärast ennetustegevuse elluviimist
Tase 5	Jah	Jah	Vähemalt üks kohalik ja rahvusvaheline* (pool)eksperimentaalne uuring näitab tegevuse positiivset mõju peamistele tulemusnäitajatele sihtrühmas	2–3	Järelhindamine on tehtud pärast kuue kuu möödumist tegevuse lõpust

Tasemete kujunemist mõjutavad tabelis väljatoodule lisaks mitmesugused asjaolud, nt:

- uuringu korraldamise, kavandi, hindamisvahendite ja analüüsiga seotud piirangud (nt uuringurühmadesse jagamise süsteem, uuringust väljalangemine, väikese valimiga uuring, puudulikult esitatud andmed)
- kooskõla eri uuringutes saadud tulemuste vahel, soovitud ja soovimatute mõjude tasakaal
- ebakindlus sihtrühma ja elluvijate väärtuste ja eelistuste ning kavakohase elluviimise tagamise suhtes
- ebakindlus eetiliste põhimõtete järgimise suhtes (nt osalejate autonoomsuse ja privaatsuse austamine, diskrimineerimise ja sildistamise ärahoidmine, kahju tekkimise vältimine, andmekaitsenõuete järgimine).

Eestis elluviidud ja sihtrühmas positiivset mõju näitav usaldusväärne uuring suurendab kindlustunnet ennetustegevuse tulemuste paikapidavuses.

ENNETUSTEGEVUS TÕENDUSPÕHISUSE ARENGUJOONEL

Ükski ennetustegevus ei saa alustades olla kõrgeimal tõendatuse tasemel ja võtab aega, enne kui on võimalik koguda andmeid toime tõendamiseks. Seetõttu võivad ka alumiste tasemete tegevused sobida teatud kontekstis või sihtrühmas elluviimiseks.

- Madalama taseme ennetustegevused võivad olla alles hiljuti loodud ideetasandil algatused, mis vajavad aega idee testimiseks ja usaldusväärsete uuringute elluviimiseks.
- Kõrgema taseme ennetustegevused on juba kogunud andmeid tegevuse mõju kohta. Mida kõrgem tase, seda kindlam saab olla soovitud mõju saavutamises. Siiski peavad nemadki tagama tegevuste kavakohase elluviimise, vastuvõetavuse ja järjepideva mõju saavutamise.

TÕENDATUSE TASE AITAB LÄBI MÕELDA, KUIDAS TEGEVUST EDASI ARENDADA JA UURIDA NING MIDA TEGEVUST ELLU VIIES ARVESSE VÕTTA.

*Eestis loodud ennetustegevused vajavad sõltumatute uurijate ellu viidud kohalikke uuringuid, rahvusvahelised uuringud pole kohustuslikud.